

॥ तैत्तिरीय संहिता ॥

॥ तृतीयः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां पञ्चमकाण्डे तृतीयः प्रश्नः ॥

उ॒थ्सन्न॒य॒ज्ञो वा ए॒ष यद॒ग्निः किं वा॒हैतस्य॑ क्रि॒यते किं वा॒ न
यद्वै य॒ज्ञस्य॑ क्रि॒यमा॑णस्यान्तर्यन्ति पू॒र्यति॑ वा अ॒स्य तदा॑श्विनीरुपं
दधात्य॒श्विनौ वै दे॒वानां॑ भिष॒जौ ताभ्या॑मेवास्मै भेष॒जं क॑रोति पश्चोपं
दधाति॑ पा॒ङ्क्तौ य॒ज्ञो यावा॑नेव य॒ज्ञस्तस्मै॑ भेष॒जं क॑रोत्यृत॒व्या उप॑
दधात्यृतूनां क्लृ॒प्त्यै (१)

पश्चोपं दधाति पश्च वा ऋ॒तवो॑ यावन्त ए॒वर्तव॑स्तान्कल्पयति
समा॒नप्र॑भृतयो भवन्ति समा॒नोद॑र्कास्तस्मा॑त्समा॒ना ऋ॒तव॑ ए॒कै न
प॒देन॑ व्यावर्तन्ते तस्मा॑द्दृ॒तवो॑ व्यावर्तन्ते प्राण॒भृत॑ उप॑ दधात्यृतुष्वेव
प्राणा॒न्दधा॑ति तस्मा॑त्समा॒नाः सन्त॑ ऋ॒तवो॑ न जी॒र्यन्त्यथो॑ प्र
ज॒नय॑त्ये॒वैना॑नेष वै वा॒युर्य॑त्प्रा॒णो यदृ॑त॒व्या उप॑धाय प्राण॒भृतः॑ (२)

उ॒प॒दधा॑ति तस्मा॑त्सर्वा॒नृतू॑ननु वा॒युरा व॑रीवर्त्ति वृष्टि॒सनी॑रुपं
दधाति॑ वृष्टि॒मेवाव॑ रुन्धे यदे॒क॒धोप॑द॒ध्यादे॒क॒मृतुं॑ व॒र्षेदनु॑परि॒हारः
साद॑यति तस्मा॑त्सर्वा॒नृतू॑न् व॒र्षति॑ यत्प्रा॑ण॒भृत॑ उप॑धाय
वृष्टि॒सनी॑रुप॒दधा॑ति तस्मा॑द्वा॒युप्र॑च्युता दि॒वो वृ॑ष्टिरी॒ते प॒शवो॑ वै
व॒य॒स्या ना॑ना॒मन॑सः खलु॒ वै प॒शवो॑ ना॒ना॒व्रता॑स्तेऽप ए॒वाभि॑

समनसः (३)

यं का॒मये॑ताप॒शुः स्या॒दिति॑ वय॒स्यास्तस्यो॑प॒धायाप॒स्यां
उप॑ दध्या॒दसं॑ज्ञानमे॒वास्मै॑ प॒शुभिः॑ करोत्यप॒शुरे॒व भ॑वति॒ यं
का॒मये॑त प॒शुमा॒न्स्या॒दित्य॑प॒स्यास्तस्यो॑प॒धाय॑ वय॒स्यां उप॑
दध्या॒त्सं॑ज्ञानमे॒वास्मै॑ प॒शुभिः॑ करोति प॒शुमाने॒व भ॑वति॒ चत॑स्रः
पु॒रस्ता॒दुप॑ दधाति॒ तस्मा॑च्च॒त्वारि॒ चक्षु॑षो रू॒पाणि॒ द्वे शु॒क्ले द्वे
कृ॒ष्णे (४)

मूर्ध॒न्वती॑र्भवन्ति॒ तस्मा॑त्पु॒रस्ता॑न्मूर्धा पञ्च दक्षि॑णायाः
श्रो॒ण्यामु॑प॑ दधाति॒ पञ्चो॑त्तरस्यां॒ तस्मा॑त्प॒श्चाद्वर्षी॑यान् पु॒रस्ता॑त्प्रवणः
प॒शुर्ब॒स्तो वय॒ इति॑ दक्षि॒णेऽस॒ उप॑ दधाति वृ॒ष्णिर्वय॒ इत्यु॑त्तरे-
ऽस॒वे॒व प्र॑ति॒ दधा॑ति व्या॒घ्रो वय॒ इति॑ दक्षि॒णे प॒क्ष उप॑ दधाति
सि॒ंहो वय॒ इत्यु॑त्तरे प॒क्षयो॑रे॒व वी॒र्यं॑ दधाति॒ पुरु॑षो वय॒ इति॑
म॒ध्ये तस्मा॑त्पुरु॑षः प॒शूना॑मधि॒पतिः॑॥ (५)

क्लृप्ता उप॒धाय॑ प्राण॒भूतः॑ समनसः कृष्णे पुरु॑षो वय॒ इति॑ पञ्च च॥ [१]

इन्द्रा॑ग्नी अव्य॑थमा॒नामि॑ति॒ स्वय॑मातृ॒ण्णामु॑प॑ दधातीन्द्रा॑ग्निभ्यां
वा इ॒मौ लो॒कौ वि॑धृ॒ताव॑नयो॒र्लोकयो॑र्विधृत्या॒ अधृ॑ते॒व वा
ए॒षा यन्म॑ध्य॒मा चि॑तिरन्तरि॑क्षमिव वा ए॒षेन्द्रा॑ग्नी इत्या॑हेन्द्रा॑ग्नी वै
दे॒वाना॑मो॒जोभृ॑ता॒वोज॑सै॒वैना॑मन्तरि॑क्षे चिनुते धृ॒त्यै स्वय॑मातृ॒ण्णामु॑प॑
दधात्यन्तरि॑क्षं॒ वै स्व॑यमातृ॒ण्णान्तरि॑क्षमे॒वोप॑ धृ॒त्तेऽश्व॑मुप॑ (६)

घ्रापयति प्राणमेवास्यां दधात्यथो प्राजापत्यो वा अश्वः
 प्रजापतिनैवाग्निं चिनुते स्वयमातृणा भवति प्राणानामुत्सृष्ट्या
 अथो सुवर्गस्य लोकस्यानुख्यात्यै देवानां वै सुवर्गं लोकं यतां
 दिशः समं वीयन्त त एता दिश्या अपश्यन्ता उपादधत् ताभिर्वै
 ते दिशोऽष्टहून्यद्विश्या उपदधाति दिशां विधृत्यै दशं प्राणभृतः
 पुरस्तादुप (७)

दधाति नव वै पुरुषे प्राणा नाभिर्दशमी प्राणानेव पुरस्ताद्धत्ते
 तस्मात्पुरस्तात्प्राणा ज्योतिष्मतीमुत्तमामुप दधाति तस्मात्प्राणानां
 वाग्ज्योतिरुत्तमा दशोप दधाति दशाक्षरा विराड्विराट्छन्दसां
 ज्योतिर्ज्योतिरेव पुरस्ताद्धत्ते तस्मात्पुरस्ताज्योतिरुपास्महे
 छन्दांसि पशुष्वजिमयुस्तान्बृहत्युदजयत्तस्माद्बार्हताः (८)

पशवं उच्यन्ते मा छन्द इति दक्षिणत उप दधाति
 तस्माद्दक्षिणावृतो मासाः पृथिवी छन्द इति पश्चात्प्रतिष्ठित्या
 अग्निर्देवतेत्युत्तरत ओजो वा अग्निरोज एवोत्तरतो धत्ते
 तस्मादुत्तरतोभिप्रयायी जयति षट्त्रिंशत्सम्पद्यन्ते षट्त्रिंशदक्षरा
 बृहती बार्हताः पशवो बृहत्यैवास्मै पशूनव रुन्धे बृहती छन्दसां
 स्वाराज्यं परीयाय यस्यैताः (९)

उपधीयन्ते गच्छति स्वाराज्यं सप्त वालखिल्याः पुरस्तादुप
 दधाति सप्त पश्चात्सप्त वै शीर्षण्याः प्राणा द्वाववाञ्चौ प्राणानां
 सवीर्यत्वाय मूर्धासि राडिति पुरस्तादुप दधाति यन्त्री राडिति

पश्चात्प्राणानेवास्मै समीचो दधाति॥ (१०)

अश्वमुपं पुरस्तादुपं बार्हता एताश्चतुस्त्रिंशच्च॥ [२]

देवा वै यद्यज्ञेऽकुर्वत तदसुरा अकुर्वत ते देवा एता
अक्ष्णयास्तोमीया अपश्यन्ता अन्यथानूच्यान्यथोपादधत्
तदसुरा नान्ववायन्ततो देवा अभवन्परासुरा यदक्ष्णयास्तोमीया
अन्यथानूच्यान्यथोपादधाति भ्रातृव्याभिभूत्यै भवत्यात्मना परास्य
भ्रातृव्यो भवत्याशुस्त्रिवृदिति पुरस्तादुपं दधाति यज्ञमुखं वै
त्रिवृत् (११)

यज्ञमुखमेव पुरस्ताद्वि यातयति व्योम सप्तदश इति
दक्षिणतोऽन्नं वै व्योमान्नं सप्तदशोऽन्नमेव दक्षिणतो धत्ते
तस्माद्वक्षिणेनान्नमद्यते धरुणं एकविंश इति पश्चात्प्रतिष्ठा वा
एकविंशः प्रतिष्ठित्यै भान्तः पञ्चदश इत्युत्तरत ओजो वै भान्त
ओजः पञ्चदश ओजं एवोत्तरतो धत्ते तस्मादुत्तरतोभिप्रयायी
जयति प्रतूर्तिरष्टादश इति पुरस्तात् (१२)

उपं दधाति द्वौ त्रिवृतावभिपूर्वं यज्ञमुखे वि यातयत्यभिवर्तः
सविंश इति दक्षिणतोऽन्नं वा अभिवर्तोऽन्नं सविंशो-
ऽन्नमेव दक्षिणतो धत्ते तस्माद्वक्षिणेनान्नमद्यते वर्चो द्वाविंश
इति पश्चाद्यद्विंशतिर्द्वे तेन विराजौ यद्वे प्रतिष्ठा तेन
विराजौरेवाभिपूर्वमन्नाद्ये प्रति तिष्ठति तपो नवदश इत्युत्तरतस्तस्मात्

हस्तयोस्तपस्वितरो योनिश्चतुर्विंश इति पुरस्तादुपं

दधाति चतुर्विंशत्यक्षरा गायत्री गायत्री यज्ञमुखम् यज्ञमुखमेव
 पुरस्ताद्वि यातयति गर्भाः पञ्चविंश इति दक्षिणतोऽन्नं वै गर्भा
 अन्नं पञ्चविंशोऽन्नमेव दक्षिणतो धत्ते तस्माद्वक्षिणेनान्नमद्यत
 ओजस्त्रिणव इति पश्चादिमे वै लोकास्त्रिणव एष्वेव लोकेषु प्रति
 तिष्ठति सम्भरणस्रयोविंश इति (१४)

उत्तरतस्तस्मात्स्रयो हस्तयोः सम्भार्यतरः क्रतुरेकत्रिंश
 इति पुरस्तादुपं दधाति वाग्वै क्रतुर्यज्ञमुखं वाग्यज्ञमुखमेव
 पुरस्ताद्वि यातयति ब्रध्नस्यं विष्टपं चतुस्त्रिंश इति दक्षिणतो-
 ऽसौ वा आदित्यो ब्रध्नस्यं विष्टपम् ब्रह्मवर्चसमेव दक्षिणतो
 धत्ते तस्माद्वक्षिणोऽर्धो ब्रह्मवर्चसितरः प्रतिष्ठा त्रयस्त्रिंश इति
 पश्चात्प्रतिष्ठित्यै नाकः षट्त्रिंश इत्युत्तरतः सुवर्गो वै लोको नाकः
 सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै॥ (१५)

वै त्रिवृदिति पुरस्तात्स्रयोविंश इति सुवर्गो वै पञ्च च॥ [३]

अग्नेर्भागोऽसीति पुरस्तादुपं दधाति यज्ञमुखं वा अग्निर्यज्ञमुखं
 दीक्षा यज्ञमुखं ब्रह्म यज्ञमुखं त्रिवृद्यज्ञमुखमेव पुरस्ताद्वि यातयति
 नृचक्षसांभागोऽसीति दक्षिणतः शुश्रुवांसो वै नृचक्षसोऽन्नं धाता
 जातायैवास्मा अन्नमपि दधाति तस्माज्जातोऽन्नमत्ति जनित्रं
 स्पृतं सप्तदशः स्तोम इत्याहान्नं वै जनित्रम् (१६)

अन्नं सप्तदशोऽन्नमेव दक्षिणतो धत्ते तस्माद्वक्षिणेनान्नमद्यते

मि॒त्रस्य॑ भा॒गोऽसी॑ति॒ प॒श्चात्प्रा॒णो वै मि॒त्रोऽपानो॑ वरु॒णः
 प्रा॒णापा॒नावे॒वास्मि॑न्दधाति दि॒वो वृ॒ष्टिर्वा॑ताः स्फु॒ता ऐ॑कवि॒ंशः
 स्तोम॑ इत्या॒ह प्रति॑ष्ठा वा ऐ॑कवि॒ंशः प्रति॑ष्ठित्या॒ इन्द्र॑स्य
 भा॒गोऽसी॑त्युत्तर॒त ओजो॑ वा इन्द्र॒ ओजो॑ विष्णु॒रोजः॑ क्ष॒त्रमो॑जः
 पञ्चद॑शः (१७)

ओज॑ ए॒वोत्तर॑तो ध॒त्ते तस्मा॑दुत्तरतोभिप्रयायी ज॑यति
 वसू॑नाम्भा॒गोऽसी॑ति॒ पुर॑स्ता॒दुप॑ दधाति यज्ञ॒मुखं॑ वै वस॑वो
 य॑ज्ञ॒मुखं॑ रु॒द्रा य॑ज्ञ॒मुखं॑ च॒तुर्वि॑ंशो य॑ज्ञ॒मुखमे॒व पुर॑स्ता॒द्वि
 या॑तयत्यादि॒त्यानां॑ भा॒गोऽसी॑ति॒ दक्षि॑णतोऽन्नं वा आ॑दि॒त्या
 अन्न॑म्मरुतोऽन्नं गर्भा॑ अन्नं पञ्चवि॒ंशोऽन्नमे॒व दक्षि॑णतो ध॒त्ते
 तस्मा॑द्दक्षि॒णेना॑न्नमद्यतेऽदित्यै भा॒गः (१८)

अ॒सीति॑ प॒श्चात्प्र॑तिष्ठा वा अ॑दितिः प्रति॒ष्ठा पू॒षा प्र॑तिष्ठा त्रि॒णवः॑
 प्रति॑ष्ठित्यै दे॒वस्य॑ सवि॒तुर्भा॒गोऽसी॑त्युत्तर॒तो ब्र॒ह्म वै दे॒वः स॑वि॒ता ब्र॒ह्म
 बृ॒हस्प॑तिर्ब्र॒ह्म च॑तुष्टो॒मो ब्र॒ह्मव॑र्च॒समे॒वोत्तर॑तो ध॒त्ते तस्मा॑दुत्तरोऽर्धो
 ब्र॒ह्मव॑र्च॒सित॑रः सावि॒त्रव॑ती भवति॒ प्रसू॑त्यै तस्मा॑द्ब्राह्म॒णाना॑मुदी॒ची
 स॒निः प्रसू॑ता ध॒र्त्रश्च॑तुष्टो॒म इति॑ पुर॑स्ता॒दुप॑ दधाति यज्ञ॒मुखं॑ वै
 ध॒र्त्रः (१९)

य॒ज्ञ॒मुखं॑ च॒तुष्टो॒मो य॑ज्ञ॒मुखमे॒व पुर॑स्ता॒द्वि या॑तयति
 यावा॑नाम्भा॒गोऽसी॑ति॒ दक्षि॑णतो मा॒सा वै यावा॑ अर्धमा॒सा
 अया॑वास्तस्मा॑द्दक्षि॒णावृ॑तो मा॒सा अन्नं॑ वै यावा॒ अन्नं॑ प्र॒जा अन्नमे॒व

दक्षिणतो धत्ते तस्मादक्षिणेनान्नमद्यत ऋभूणाम्भागोऽसीति
 पश्चात् प्रतिष्ठित्यै विवर्तोऽष्टाचत्वारिंश इत्युत्तरतोऽनयोर्लोकयोः
 सवीर्यत्वाय तस्मादिमौ लोकौ समावर्दीर्यौ (२०)

यस्य मुख्यवतीः पुरस्तादुपधीयन्ते मुख्य एव भवत्यास्य
 मुख्यो जायते यस्यान्नवतीर्दक्षिणतोऽत्यन्नमास्यान्नादो जायते यस्य
 प्रतिष्ठावतीः पश्चात्प्रत्येव तिष्ठति यस्यौजस्वतीरुत्तरत ओजस्यैव
 भवत्यास्यौजस्वी जायतेऽर्को वा एष यदग्निस्तस्यैतदेव
 स्तोत्रमेतच्छस्त्रं यदेषा विधा (२१)

विधीयतेऽर्क एव तद्वर्कमनु विधीयतेऽत्यन्नमास्यान्नादो
 जायते यस्यैषा विधा विधीयते य उ चैनामेवं वेद सृष्टीरुप दधाति
 यथासृष्टमेवाव रुन्धे न वा इदं दिवा न नक्तमासीदव्यावृत्तन्ते
 देवा एता व्युष्टीरपश्यन्ता उपादधत् ततो वा इदं व्यौच्छद्यस्यैता
 उपधीयन्ते व्यैवास्मा उच्छृत्यथो तम एवाप हते॥ (२२)

वै जनित्रं पञ्चदशोऽदित्यै भागो वै ध्रुवः समावर्दीर्यौ विधा ततो वा इदं चतुर्दश च॥—[४]

अग्नें जातान्त्र णुंदा नः सपत्नानिति पुरस्तादुप दधाति
 जातानेव भ्रातृव्यान्त्र णुंदते सहसा जातानिति पश्चाज्जनिष्यमाणानेव
 प्रति नुदते चतुश्चत्वारिंशः स्तोम इति दक्षिणतो ब्रह्मवर्चसं वै
 चतुश्चत्वारिंशो ब्रह्मवर्चसमेव दक्षिणतो धत्ते तस्मादक्षिणोऽर्धो
 ब्रह्मवर्चसितरः षोडशः स्तोम इत्युत्तरत ओजो वै षोडश ओज

एवोत्तरतो धत्ते तस्मात् (२३)

उत्तरतोभिप्रयायी जयति वज्रो वै चतुश्चत्वारिंशो वज्रः
षोडशो यदेते इष्टके उपदधाति जाताश्चैव जनिष्यमाणाश्च
भ्रातृव्यान्प्रणुद्य वज्रमनु प्र हरति स्तृत्यै पुरीषवतीम्मध्य
उप दधाति पुरीषं वै मध्यमात्मनः सात्मानमेवाग्निं चिनुते
सात्मा मुष्मिल्लोके भवति य एवं वेदेता वा असपत्ना नामेष्टका
यस्येता उपधीयन्ते (२४)

नास्य सपत्नो भवति पशुर्वा एष यदग्निर्विराजं
उत्तमायां चित्यामुप दधाति विराजमेवोत्तमाम्पशुषु दधाति
तस्मात्पशुमानुत्तमां वाचं वदति दशदशोप दधाति सवीर्य-
त्वायाक्ष्णयोप दधाति तस्मादक्ष्णया पशवोऽङ्गानि प्र हरन्ति
प्रतिष्ठित्यै यानि वै छन्दांसि सुवर्ग्याण्यासन्तैर्देवाः सुवर्गं
लोकमायन्तेनर्षयः (२५)

अश्राम्यन्ते तपोऽतप्यन्त तानि तपसापश्यन्तेभ्य एता इष्टका
निरमिमितेवश्छन्दो वरिवश्छन्द इति ता उपादधत ताभिर्वै ते सुवर्गं
लोकमायन् यदेता इष्टका उपदधाति यान्येव छन्दांसि सुवर्ग्याणि
तैरेव यजमानः सुवर्गं लोकमेति यज्ञेन वै प्रजापतिः प्रजा असृजत
ताः स्तोमभागेरेवासृजत यत् (२६)

स्तोमभागा उपदधाति प्रजा एव तद्यजमानः सृजते

बृहस्पतिर्वा एतद्यज्ञस्य तेजः समभरद्यथस्तोमभागा यथस्तोमभागा
 उपदधाति सतेजसमेवाग्निं चिनुते बृहस्पतिर्वा एतां यज्ञस्य
 प्रतिष्ठामपश्यद्यथस्तोमभागा यथस्तोमभागा उपदधाति यज्ञस्य
 प्रतिष्ठित्यै सप्तसप्तोप दधाति सवीर्यत्वाय तिस्रो मध्ये
 प्रतिष्ठित्यै॥ (२७)

उत्तरतो धत्ते तस्मादुपधीयन्त ऋषयोऽसृजत यन्निचत्वारिंशच्च॥ [५]

रश्मिरित्येवाऽऽदित्यमसृजत प्रेतिरिति धर्ममन्वितिरिति
 दिवः संधिरित्यन्तरिक्षं प्रतिधिरिति पृथिवीं विष्टम्भ
 इति वृष्टिम्प्रवेत्यहरनुवेति रात्रिमुशिति वसून्प्रकेत इति
 रुद्रान्सुदीतिरित्यादित्यानोज इति पितृस्तन्तुरिति प्रजाः
 पृतनाषाडिति पशून्नेवदित्योषधीरभिजिदसि युक्तग्रावा (२८)

इन्द्राय त्वेन्द्रं जिन्वेत्येव दक्षिणतो वज्रं पर्यौहदभिजित्यै ताः
 प्रजा अपप्राणा असृजत तास्वधिपतिरसीत्येव प्राणमदधाद्यन्तेत्यपान
 सः सर्प इति चक्षुर्वयोधा इति श्रोत्रन्ताः प्रजाः प्राणतीरपानतीः
 पश्यन्तीः शृण्वतीर्न मिथुनी अभवन्तासु त्रिवृदसीत्येव
 मिथुनमदधात्ताः प्रजा मिथुनी (२९)

भवन्तीर्न प्राजायन्त ताः सः रोहोऽसि नीरोहोऽसीत्येव
 प्राजनयत्ताः प्रजाः प्रजाता न प्रत्यतिष्ठन्ता वसुकोऽसि वेषश्रिरसि
 वस्यष्टिरसीत्येवैषु लोकेषु प्रत्यस्थापयद्यदाह वसुकोऽसि

वेषांश्चिरसि वस्यंष्टिरसीति प्रजा एव प्रजाता एषु लोकेषु प्रति
 ष्ठापयति सात्मान्तरिक्षं रोहति सप्राणोऽमुष्मिल्लोके प्रति
 तिष्ठत्यव्यर्धुकः प्राणापानाभ्यां भवति य एवं वेद॥ (३०)

युक्तग्रांवा प्रजा मिथुन्यन्तरिक्षं द्वादश च॥ [६]

नाकसद्विर्वे देवाः सुवर्गं लोकमायन्तन्नाकसदां नाकसत्त्वं
 यन्नाकसदं उपदधाति नाकसद्विरेव तद्यजमानः सुवर्गं लोकमेति
 सुवर्गो वै लोको नाको यस्यैता उपधीयन्ते नास्मा अकम्भवति
 यजमानायतनं वै नाकसदो यन्नाकसदं उपदधात्यायतनमेव
 तद्यजमानः कुरुते पृष्ठानां वा एतत्तेजः सम्भृतं यन्नाकसदो
 यन्नाकसदः (३१)

उपदधाति पृष्ठानामेव तेजोऽवं रुन्धे पञ्चचोडा उप
 दधात्यप्सरसं एवैनमेता भूता अमुष्मिल्लोक उप शोरेऽथो
 तनूपानीरेवेता यजमानस्य यं द्विष्यात्तमुपदधद्वायेदेताभ्यं एवैनं
 देवताभ्यं आ वृश्चति ताजगार्तिमार्च्छत्युत्तरा नाकसद्ध्य उप दधाति
 यथा जायामानीयं गृहेषु निषादयति तादृगेव तत् (३२)

पश्चात्प्राचीमुत्तमामुप दधाति तस्मात्पश्चात्प्राची पत्यन्वास्ते
 स्वयमातृणां च विकर्णी चौत्तमे उप दधाति प्राणो वै
 स्वयमातृणायुर्विकर्णी प्राणं चैवायुश्च प्राणानामुत्तमौ धत्ते
 तस्मात्प्राणश्चायुश्च प्राणानामुत्तमौ नान्यामुत्तरामिष्टकामुप

दध्याद्यदन्यामुत्तरामिष्टकामुपदध्यात्पशूनाम् (३३)

च यजमानस्य च प्राणं चायुश्चापि दध्यात्तस्मान्नान्योत्तरेष्टकोपधेय
स्वयमातृणामुप दधात्यसौ वै स्वयमातृणामूमेवोप धत्तेऽश्वमुप
घ्रापयति प्राणमेवास्यां दधात्यथो प्राजापत्यो वा अश्वः प्रजा-
पतिनैवाग्निं चिनुते स्वयमातृणा भवति प्राणानामुत्सृष्ट्या अथो
सुवर्गस्य लोकस्यानुख्यात्या एषा वै देवानां विक्रान्तिर्यद्विकर्णी
यद्विकर्णीमुपदधाति देवानामेव विक्रान्तिमनु वि क्रमत उत्तरत उप
दधाति तस्मादुत्तरत उपचारोऽग्निर्वायुमती भवति समिद्धौ॥ (३४)

सम्भृतं यत्राकसदो यत्राकसदस्तत्पशूनामेषां वै द्वाविंशतिश्च॥ [७]

छन्दांस्युप दधाति पशवो वै छन्दांसि पशूनेवाव रुन्धे
छन्दांसि वै देवानां वामम्पशवो वाममेव पशूनव रुन्ध एतां ह
वै यज्ञसेनश्चेत्रियायणश्चितिं विदां चकार तथा वै स पशूनवारुन्ध
यदेतामुपदधाति पशूनेवाव रुन्धे गायत्रीः पुरस्तादुप दधाति तेजो
वै गायत्री तेज एव (३५)

मुखतो धत्ते मूर्धन्वतीर्भवन्ति मूर्धानमेवैनं समानानां करोति
त्रिष्टुभ उप दधातीन्द्रियं वै त्रिष्टुगिन्द्रियमेव मध्यतो धत्ते जगतीरुप
दधाति जागता वै पशवः पशूनेवाव रुन्धेऽनुष्टुभ उप दधाति
प्राणा वा अनुष्टुप्प्राणानामुत्सृष्ट्यै बृहतीरुष्णिहाः पङ्कीरक्षरपङ्कीरिति
विषुरूपाणि छन्दांस्युप दधाति विषुरूपा वै पशवः पशवः (३६)

छन्दांसि विषुरूपानेव पशूनव रुन्धे विषुरूपमस्य गृहे
 दृश्यते यस्यैता उपधीयन्ते य उ चैना एवं वेदातिच्छन्दसमुप
 दधात्यतिच्छन्दा वै सर्वाणि छन्दांसि सर्वेभिरेवैनं छन्दोभिश्चिनुते
 वर्ष्म वा एषा छन्दसां यदतिच्छन्दा यदतिच्छन्दसमुपदधाति
 वर्ष्मेवैनं समानानां करोति द्विपदा उप दधाति द्विपाद्यजमानः
 प्रतिष्ठित्यै॥ (३७)

तेज एव पशवः पशवो यजमान एकञ्च॥ [८]

सर्वाभ्यो वै देवताभ्योऽग्निश्चीयते यथ्सयुजो नोपदध्याद्देवता
 अस्याग्निं वृक्षीरन् यथ्सयुजं उपदधात्यात्मनैवैनं सयुजं चिनुते
 नाग्निना व्यृध्यतेऽथो यथा पुरुषः स्नावभिः सन्तत एवमेवैताभिर्ऽग्निः
 सन्ततोऽग्निना वै देवाः सुवर्गं लोकमायन्ता अमूः कृत्तिका अभवन्
 यस्यैता उपधीयन्ते सुवर्गमेव (३८)

लोकमेति गच्छति प्रकाशं चित्रमेव भवति मण्डलेष्टका उप
 दधातीमे वै लोका मण्डलेष्टका इमे खलु वै लोका देवपुरा
 देवपुरा एव प्र विंशति नार्तिमाच्छत्यग्निं चिक्यानो विश्वज्योतिष
 उप दधातीमानेवैताभिर्लोकां ज्योतिष्मतः कुरुतेऽथो प्राणानेवैता
 यजमानस्य दाधत्येता वै देवताः सुवर्ग्यास्ता एवान्वारभ्य सुवर्गं
 लोकमेति॥ (३९)

सुवर्गमेव ता एव चत्वारि च॥ [९]

वृष्टिसनीरुपं दधाति वृष्टिमेवाव रुन्धे यदेकधोपदध्यादेकमृतुं
 वर्षेदनुपरिहारः सादयति तस्मात्सर्वानृतून् वर्षति
 पुरोवातसनिर्सीत्याहैतद्वै वृष्ट्यै रूपं रूपेणैव वृष्टिमव रुन्धे
 संयानीभिर्वै देवा इमाँल्लोकान्धसमयुस्तत्संयानीनां संयानित्वं
 यत्संयानीरुपदधाति यथाप्सु नवा संयात्येवम् (४०)

एवैताभिर्यजमान इमाँल्लोकान्धसं याति प्लवो वा एषो-
 ऽग्नेर्यत्संयानीर्यत्संयानीरुपदधाति प्लवमेवैतमग्नय उपं दधात्युत
 यस्यैतासूपहितास्वापोऽग्निः हरन्त्यहत एवास्याग्निरादित्येष्टका
 उपं दधात्यादित्या वा एतम्भूत्यै प्रति नुदन्ते योऽलम्भूत्यै सन्भूतिं
 न प्राप्नोत्यादित्याः (४१)

एवैनम्भूतिं गमयन्त्यसौ वा एतस्यादित्यो रुचमा दत्ते यो-
 ऽग्निं चित्वा न रोचते यदादित्येष्टका उपदधात्यसावेवास्मिन्नादित्यो
 रुचं दधाति यथासौ देवानां रोचत एवमेवैष मनुष्याणां रोचते
 घृतेष्टका उपं दधात्येतद्वा अग्नेः प्रियं धाम यद्धृतम्प्रियेणैवैनं धाम्ना
 समर्धयति (४२)

अथो तेजसानुपरिहारः सादयत्यपरिवर्गमेवास्मिन्तेजो
 दधाति प्रजापतिरग्निमचिनुत स यशसा व्यार्ध्यत स एता यशोदा
 अपश्यत्ता उपाधत्ता ताभिर्वै स यश आत्मन्नधत्त यद्यशोदा
 उपदधाति यश एव ताभिर्यजमान आत्मन्धत्ते पञ्चोपं दधाति

पाङ्क्तुः पुरुषो यावानेव पुरुषस्तस्मिन् यशो दधाति॥ (४३)

एवं प्राप्नोत्यादित्या अर्धयत्येकान्नपञ्चाशच्च॥ [१०]

देवा॒सुराः संय॑त्ता आ॒स॒न्कनी॑या॒सो दे॒वा आ॒स॒न्भूया॑सो-
ऽसुरा॑स्ते दे॒वा ए॒ता इष्ट॑का अप॒श्यन्ता उपा॑दधत भूय॒स्कृ॒दसी॑त्येव
भूया॑सोऽभ॒व॒न्व॒नस्पति॑भि॒रोष॑धीभिर्व॒रिव॑स्कृ॒दसी॑ती॒माम॑जयन्प्राच्य॒स
प्राचीं॑ दिश॑मजयन्नु॒र्ध्वासी॑त्य॒मूम॑जयन्न्तरि॒क्षस॑द॒स्यन्तरि॑क्षे
सी॒देत्य॑न्तरि॒क्षम॑जयन्ततो॒ देवा॑ अभ॑वन् (४४)

परा॑सुरा॒ यस्यै॒ता उप॑धीयन्ते भूया॑नेव भ॑वत्य॒भीमाँल्लो॒काञ्ज॑यति
भ॑वत्या॒त्मना॒ परा॑स्य॒ भ्रातृ॑व्यो भवत्य॒प्सुष॑द॒सि श्ये॒नस॑दसीत्या॒हैत॑द्वा
अ॒ग्ने रू॒पः रू॒पेणै॒वाग्नि॑मव॑ रुन्धे पृथि॒व्यास्त्वा॒ द्रवि॑णे
सा॒दया॒मीत्या॑हे॒माने॒वैताभि॑र्लोकान् द्रवि॑णावतः कुरु॒त आ॒युष्या॑
उप॑ दधा॒त्यायु॑रेव (४५)

अ॒स्मिन्धा॒त्यग्ने॒ यत्ते पर॑ः ह॒न्नामे॒त्याहै॑तद्वा अ॒ग्नेः प्रि॒यं धाम॑
प्रि॒यमे॒वास्य॒ धामो॑पा॒प्नोति॑ तावेहि सः र॑भावहा इत्या॒ह व्यै॒वैने॑न
परि॑ धत्ते पाश्च॑ज॒न्येष्व॒प्येध्य॑ग्न इत्या॒हैष वा अ॒ग्निः पाश्च॑ज॒न्यो यः
पश्च॑चितीक॒स्तस्मा॑दे॒वमा॑हर्त॒व्या उप॑ दधात्येतद्वा ऋ॒तूना॑मि॒यं धाम॑
यद॑त॒व्या ऋ॒तूना॑मे॒व प्रि॒यं धामा॑व॒ रुन्धे सु॒मेक॑ इत्या॒ह संव॑त्स॒रो
वै सु॒मेकः॑ संव॑त्स॒रस्यै॒व प्रि॒यं धामो॑पा॒प्नोति॑॥ (४६)

अभ॑वन्नायुरेवर्त॒व्या उप॑ षड्विंशतिश्च॥ [११]

प्रजापतेरक्ष्यंश्चयत्तत्परापतत्तदश्वोऽभवद्यदश्वयत्तदश्वस्याश्वत्वन्तं
 अश्वमेधेनैव प्रत्यदधुरेष वै प्रजापतिः५ सर्वं करोति योऽश्वमेधेन
 यजते सर्व एव भवति सर्वस्य वा एषा प्रायश्चित्तिः सर्वस्य
 भेषजः५ सर्वं वा एतेन पाप्मानं देवा अंतरन्नपि वा एतेन
 ब्रह्महत्यामंतरन्त्सर्वम्पाप्मानम् (४७)

तरति तरति ब्रह्महत्यां योऽश्वमेधेन यजते य उ चैनमेवं
 वेदोत्तरं वै तत्प्रजापतेरक्ष्यंश्चयत्तस्मादश्वस्योत्तरतोऽव द्यन्ति
 दक्षिणतोऽन्येषां पशूनाम्वैतसः कटो भवत्यप्सु योनिर्वा अश्वोऽ-
 ऽप्सुजो वैतसः स्व एवैनं योनौ प्रतिं छापयति चतुष्टोमः
 स्तोमो भवति सरङ्गु वा अश्वस्य सक्थ्यावृहत्तद्देवाश्चतुष्टोमेनैव
 प्रत्यदधुर्यच्चतुष्टोमः स्तोमो भवत्यश्वस्य सर्वत्वाय॥ (४८)

सर्वं पाप्मानमवृहद्वादश च॥ [१२]

देवासुराः तेनर्त्वा रुद्रोऽश्मन्नृपदे वडुदेनं प्राचीमिति वसोर्धारामग्निर्देवेभ्यः सुवर्गाय यत्राकृताय
 छन्दश्चितं पर्वस्व द्वादश॥ [१३] देवासुरा अजायां वै ग्रुमुष्टिः प्रथमो देवयतामेतद्वै छन्दसामुभोत्यष्टौ
 पञ्चाशच्च॥ 58॥ देवासुराः सर्वं जयति॥

This PDF was downloaded from <http://stotrasamhita.github.io>.

GitHub: <http://stotrasamhita.github.io> | <http://github.com/stotrasamhita>

Credits: <http://stotrasamhita.github.io/about/>